

СИНЯВСЬКИЙ С. М.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри тактико-спеціальної підготовки
(Чернігівська академія
Державної пенітенціарної служби)

УДК 340.06:343.985

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ – УСТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ

Розкрито проблеми впровадження негласних слідчих (розшукових) дій у правозастосовній діяльності оперативних підрозділів відповідно до нового кримінального процесуального законодавства. Досліджено особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному процесуальному доказуванні.

Ключові слова: негласній дії, слідчі дії, радіоелектронний засіб.

Раскрыты проблемы внедрения негласных следственных (розыскных) действий в правоприменительной деятельности оперативных подразделений в соответствии с новым уголовным процессуальным законодательством. Исследованы особенности проведения негласных следственных (розыскных) действий, использования их результатов в уголовном процессуальном доказывании.

Ключевые слова: негласные действия, следственные действия, радиоэлектронное средство.

Solved the problem of implementation of covert investigation (search) operations in law enforcement operational units, in accordance with the new Criminal Procedure Code. The features of the covert investigation (investigation) activities, using their results in criminal procedure proving.

Key words: unspoken actions, investigations, radio-electronic means.

Вступ. Відповідно до чинного КПК України одним з основних засобів негласного отримання доказів на стадіях кримінального процесу є негласні слідчі (розшукові) дії (гл. 21 КПК України) [1]. Завдяки таким діям доводиться вина особи у вчиненні злочинів та розслідуються близько 90% тяжких й особливо тяжких злочинів, а вчинених в умовах неочевидності організованими злочинними угрупованнями – до 100%. Негласні слідчі (розшукові) дії, як і будь-які негласні засоби отримання доказів, є ефективним засобом отримання доказів у кримінальному судочинстві за умов жорсткого дотримання законності при їх проведенні та фіксації.

Не дивлячись на те, що чинний КПК діє з 13 квітня 2012 року, низка питань провадження негласних слідчих (розшукових) дій правового та організаційно-тактичного характеру продовжує залишатися дискусійною, що суттєво впливає на ефективність їх провадження.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є висвітлення проблемного питання правового та організаційного характеру щодо впровадження проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» при досудовому розслідуванні кримінальних проваджень по злочинам, передбаченим ст. 393 КК України «Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти», яка відноситься до розділу XVIII Кримінального кодексу України (Злочини проти правосуддя) і за вчинення якого передбачене максимальне покарання до восьми років позбавлення волі [2].

Результати дослідження. Кримінальний процесуальний кодекс України дає визначення негласних слідчих (розшукових) дій як різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню та проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати іншим способом.

Необхідно звернути увагу на те, що в КПК України закріплено вичерпний перелік негласних слідчих (розшукових) дій: аудіо– та відеоконтроль особи (ст. 260), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261), огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння (ст. 267), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269), аудіо– та відеоконтроль місця (ст. 270), контроль за вчиненням злочину (ст. 271) та виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 262).

Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові), передбачені статтями 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 269-1, 270, 271, 272, 274 КПК України, проводяться виключно в кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Законодавцем передбачено негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться незалежно від тяжкості злочину, а саме:

1) зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем, чи не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України), полягає в одержанні інформації з електронних інформаційних систем, що містять відповідну інформацію, в тому числі із застосуванням технічного обладнання;

2) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України) полягає в застосуванні технічного обладнання для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, в тому числі мобільного терміналу, систем зв'язку та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

Негласні слідчі (розшукові) дії, лише передбачені статтями 268 (установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу), 269 (спостереження за особою, річчю або місцем), у виняткових невідкладних випадках, визначених статтею 250 КПК України, дозволяється проводити до постановлення ухвали слідчого судді.

КПК України визначає суб'єктів, які приймають рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, якими є слідчий та прокурор (ч. 3 ст. 246 КПК України), а також суб'єктів, яким надається право проводити негласні слідчі (розшукові) дії – слідчого, або за його дорученням співробітників оперативних підрозділів (ч. 6 ст. 246 КПК України).

Важливим та дієвим засобом забезпечення законності проведення негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених ст. 260, 261, 262, 263, 264, 267, 268, 269, 271, 274 КПК України, є судовий контроль, який здійснює слідчий суддя, за рішенням якого проводяться зазначені дії (ст. 247, 248, 249, 250 КПК України).

Чинний КПК визначив підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 246), порядок, строки розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Зміст таких клопотань та строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на її проведення (ст. 248, 249), вимоги до постанови слідчого та прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 251) передбачив можливість проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді (ст. 250), визначив правила фіксації ходу та її результатів (ст. 252), заходи щодо захисту інформації, отриманої в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 254), та інформації, що

не використовується в кримінальному провадженні (ст. 255), загальні засади використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказування (ст. 256) та в інших цілях або передання інформації (ст. 256).

На підставі кримінального процесуального кодексу проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінально-процесуальному доказуванні регламентовано Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затвердженою спільним наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерством фінансів України, Адміністрацією ДПС України та Міністерством юстиції України від 16 листопада 2012 р. №114/1042/516/1199/936/1681/51.

Результати аналізу практики впровадження інституту негласних слідчих (розшукових) дій у правозастосовний процес оперативно-розшукових підрозділів ДПТСУ, органів досудового розслідування та суду щодо їх проведення та використання результатів у кримінально-процесуальному доказуванні висвітлювали одне з проблемних питань правового та організаційного характеру, яке потребує невідкладного вирішення. Ним є питання проблеми застосування оперативними підрозділами ДПТСУ такої негласної слідчої розшукової дії, як «установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу», проведення якої регламентується чинним КПК, але слід зауважити, що встановлення місця перебування (переховування) в разі скоєння такого злочину, як «втеча з місць позбавлення волі або з-під варти» (ст. 393 КК України розділ XVIII КК України) особи, що його вчинила, потребує негайного реагування оперативних підрозділів завдяки залученню оперативних можливостей та застосуванню технічних засобів, які мають бути застосовані у найстисліший проміжок часу.

Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу є негласною слідчою (розшуковою) дією, яка полягає в застосуванні технічних засобів для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, в тому числі мобільного терміналу систем зв'язку та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

Нажаль, діючим законодавством передбачено проведення негласної слідчої (розшукової) дії до постановлення ухвали слідчого судді (ст. 250 КПК України) у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину (ст. 12 ч.ч.4,5: тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років, а особливо тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі).

Диспозиція частини 2-ї статті 393 КК України, а саме втеча з місця позбавлення волі або з-під варти, вчинена особою, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі або арешту чи перебуває в попередньому ув'язненні, якщо діяння вчинено повторно або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я інших осіб, або поєднані із заволодінням зброєю чи з її використанням, або із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, або шляхом підкопу, а також з пошкодженням інженерно-технічних засобів охорони, – передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років, тобто воно є тяжким злочином.

З проведеного аналізу злочинів, скоєних за 2015-й рік, видно, що було відкрито 29 кримінальних проваджень за ст. 393 КК України, з них за частиною 1-ю – 25 та 4 – за частиною 2-ю. Відповідно до досвіду оперативної практики щодо проведення вищезазваної НСРД оперативними співробітниками ДПТСУ на підготовку необхідних для проведення НСРД документів та отримання дозволу витрачається значна кількість часу, який надзвичайно важливий для встановлення місця переховування особи, що скоїла втечу з місць позбавлення волі

Висновки. У зв'язку з викладеним вважаємо за доцільне внести зміни до ч. 1 ст. 250 КПК України, виклавши відповідну норму в такій редакції: «У виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII, XVIII (ст. 393) Особливої частини Кримінального кодексу України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженим з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України № 4651-VI від 13 квіт. 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – С. 11. – Ст. 1370.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – С. 1.

ТЕРЕЩУК С. С.,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінального
процесу факультету № 1
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.12(477)

**УЧАСНИКИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

У статті розглядаються учасники проведення негласних слідчих (розшукових) дій, їх повноваження щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Розкрито сутність певних правових норм.

Ключові слова: досудове розслідування, негласні слідчі (розшукові) дії, Кримінальний процесуальний кодекс України, слідчий, прокурор, оперативні підрозділи.

В статье рассматриваются участники проведения негласных следственных (розыскных) действий, их полномочия относительно проведения негласных следственных (розыскных) действий, раскрыто значение определенных правовых норм.

Ключевые слова: досудебное расследование, негласные следственные (розыскные) действия, Кримінальний процесуальний кодекс України, следователь, прокурор, оперативные подразделения.

The article considers participators of conducting of covert investigative (search) actions, their authority on conducting of covert investigative (search) actions. Revealed essence of certain legal norms.

Key words: prejudicial inquiry, covert investigative (search) actions, Criminal Procedure Code of Ukraine, investigator, prosecutor, operational subdivisions.

